

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК



ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА С, БРОЙ 5

СОФИЯ, 1 – 15 МАРТ 2000 г.

ЦЕНА 0,40 лв.

http://www.aster.net/ort.church.bg

- **Православието в обединена Европа** – доц. Иван Ж. Димитров за научната конференция в гр. Торино, Италия стр. 2
- **Безграничното кощунство на разколниците** стр. 3

- **Националната свобода** стр. 4
- **Църквата и театърът** – за „театралното“ в църквата и „духовното“ в театъра стр. 5

- **Карнавал и идентичност** – за „вносните“ прояви във връзка с Неделя месопустна стр. 5
- **Предизвикателства: Древност и автентичност на Новия Завет** стр. 6

НАЧАЛО НА ВЕЛИКИЯ ПОСТ

Отвори ми вратите на покаянието, Животодателю, защото духът ми подражнява към Твоя свет храм, като нося телесния храм цял осквернен. Но като щедър очисти ме с добросърдечната Си милост.

Из „Постния триод“, гл. 8

† МАКСИМ, ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

Приветствие

към участниците в научната сесия
на тема „1130 г. от учредяването на Българската църква
и 130 г. от създаването на Българската екзархия“

Паметен ще остане днешният ден в най-новата история на светата ни Църква и българската държава, когато се отбелязват по най-достоеен начин както тук, така и молитвено в български храмове две забележителни събития – колкото исторически по своя характер, толкова и съдбоносни в живота на нашия народ.

Приемането на првата вяра – християнството от славянобългарския род при богомъдрия български владетел св. цар Борис-Михаил през паметната 865 г., което бе предпоставка за създаване на самостоятелна Българска църква на поместния събор в Цариград през 870 г., стана оная огнена Българска Петдесетница, която докосна, озари и облагодати българския народ с даровето на Св. Дух, чрез купела на кръщението. Землята ни, която тънеше в езически мрак и „смирната сянка, видя голяма светлина!“ – Незаходимата Светлина на Христа – Спасителя на света.

Само чрез този исторически и свещен акт на Царя-покръстител стана възможно безсмъртното дело на славянобългарските просветители, равноапостолните св. братя Кирил и Методий, и на техните богоозарени ученици, пръв купела св. Климент – „пръв епископ на български език“, за да изгреят и процъфтят знаменитите Преславска и Охридска школи и да остане до ден днешен и до веки благословеният 9-и век от нашата славна история, като „Златен век на българската книжнина и култура“!

Богатите духовни плодове на она светла епоха се превърнаха в неизтощим духовен заряд на народната ни духовност и българска държавност, за да върви народът ни по неравния исторически друм, да гради и оцелява през бурите на времето, за да остане България даже и в годините на петвековното робство „Държава на духа“!

Днешният двоен юбилей прави символична историческа дъга, която прехвърля духовен мост през бездните на времето, за да се осъществи един вековен български блян: не в пепелищата на забравата и робската неволя, а да превърне възрожденския пламък на всенародната воля и надежда в „Святая святих“ на родния Олтар, залог за възкресението на свидна България – учредяване на Българската екзархия с издаването на изстрадания от народа ни Ферман през 1870 г., с ведомство на Екзархията почти върху всички български земи.

Тук, в забележителните основи на свято ново начало за благодатен живот на родната ни св. Църква, бяха вградени кръвата и честните реликви на знайни и незнайни български мъченици за вяра и род. В благодатното лоно на светата ни Църква се раждаха герои на духа – преподобни отци и майки, припаляли своите неугасими молитвени лампади от вечния Сион на Рилската пусти-

ня, под застъпничеството на родния покровител пред престола на Божията слава преподобния и богоносен наш отец св. Йоан Рилски Чудотворец, множили се чрез богомъдрите слова и поучения на книжовника-светец в Килифаревската обител Еатимий Патриарх Търновски, та до наши дни в прерастите и славни обители, големи и малки, где манастирското клепало не замлъква и огънят на кандилото не гасне в тиха молитва и полезен труд.

Родната ни св. Православна църква, както преди, и от учредяването на историческата Българска екзархия, като жив член на едната, света, съборна и апостолска Църква, е по дух, сила и духовна красота „стълб и крепело на истината“. В своята спасителна мисия и родолюбиво дело до днес и во веки тя ще остане вярна на своето божествено призвание да сее семената на евангелските добродетели в духовната нива на нашия народ, да вдъхновява усилните трудове на освещения епископат и богопредаен клир на родната ни св. Църква, имайки пред очи и примера за всенародно църковно-родолюбиво служение на приснопаметните български екзарси – Антим I и неговия всюдодан продължител в изграждането и опазването на своето екзархийско дело – Екзарх Йосиф и техните именити приемници – предстоятели на светата ни Църква.

Днешният достоен юбилеен празник при това високо присъствие на българската културна и гражданска общественост, свидетелства за почита и неизменната обич на всицица ни към българската историческа памет, преклонение към вечно живите идеали на Българската екзархия, на нейните равностни до себеотрицателни устроители и техните всюдодайни продължители във времето, за съхраняване благословеното единство на народа ни, за опазване духовните ценности на светата ни православна вяра и здрави български традиции, за готовност на верните български чада да враждат своите благородни усилия за благо на Църквата и доброто на Родината.

Позволете ми да изкажа похвала и благодарност от името на Св. Синод и пълнотата на светата ни Българска православна църква на изрядните устроители на днешния светъл празник под омофора на небесния покровител на Софийския университет и възроствител в българското знание – св. Климент Охридски, с отческо благословение над всички труженици в тази скъпа наша Алма Матер!

Да пребъде светото народополезно и спасително дело на славната Българска екзархия през вековете!

Честит и светъл да остане в историческото ни битие за пример и вдъхновение на бъдните поколения този ден на духовно тържество. Молитствавам за успешна работа!

Страшният съд

Мат. 25:31-46

А кога дойде Син Човеческий в славата Си, и всички свети Ангели с Него, тогава ще седне на престола на славата Си, и ще се съберат пред Него всички народи; и ще отдели едни от други, както пастир отлъчва овци от кози; и ще постави обците от дясната Си страна, а козите - от лявата. Тогава Царят ще каже на ония, които са от дясната Му страна: дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създаване мира; защото гладен бях, и Ми дадохте да ям; жаден бях, и Ме напоихте; странник бях, и Ме прибрахте; гол бях, и Ме облякохте; болен бях, и Ме посетихте; в тъмница бях, и Ме сподохте. Тогава праведниците ще Му отговорят и кажат: Господи, кога Те видяхме гладен, и нахранихме, или жаден, и напоихме? Кога Те видяхме странник, и прибрахме, или гол, и облякохме? Кога Те видяхме болен, или в тъмница, и Те сподохме? А Царят ще им отговори и каже: истинно ви казвам: докогато сте сторили това на едно от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили.



БЪЛГАРИЯ

Старозагорска епархия с нов митрополит



На 20 февруари 2000 г. бе проведен Епархийски събор за избор на Старозагорски митрополит. С 26 гласа бе избран Великият епископ Галактион, а с 24 гласа – Провадски епископ Антоний.

На 27 февруари Св. Синод в пълен състав след св. Литургия, отслужена в синодалния параклис „Св. цар Борис“, извърши канонически избор на Старозагорски митрополит.

На основание получените резултати от избора Българският патриарх Максим прогласи Негово Преосвещенство Великият епископ Галактион за редовно

избран Старозагорски митрополит.

На овакангената от него длъжност – председател на църковното настоятелство при храм-паметника „Св. Александър Невски“, Св. Синод назначава Преосвещения Левкийски епископ Павел, досегашен викарий на Варненския и Великопреславски митрополит Кирил, считано от 1 март 2000 г.

Всички материали за канонически избор и интронизацията на новия Старозагорски митрополит може да прочете в следващия брой на ЦВ.

Църква и държава честваха националния празник

3 март, националният празник на България, по традиция беше отбелязан тържествено в Патриаршеската катедрален храм „Св. Александър Невски“. Старозагорският митрополит Галактион извърши започвайки св. Литургия в съслужение с Левкийски епископ Павел, представители на Руската и на Румънската църква и храмовото духовенство. В словото си Негово Преосвещенство митрополит Галактион каза: „Великото дело на нашето Освобождение е плод на чисто и благородно сърце, изпълнено с любов към ближния и готово на жертва, по думите на Исус Христос – „Никой няма любов по-голяма от тази да положи душата си за своите ближни“.

Негово Светейштво Българският патриарх Максим в съслужение с

Траянополски епископ Иларий, Макирополски епископ Гавриил, Левкийски епископ Павел и Агатополюски епископ Никон, архимандрит Николай, протосингел на Софийската митрополия, и свещенослужители от Софийска епархия, където беше издигнато знамето на България и старите бойни знамена-реликви. Присъстваха президентът на Републиката Петър Стоянов, Българският патриарх Максим, съпроводен от Траянополски епископ Иларий, кметът на София Стефан Софийски, дипломати, министри и граждани.

Негово Светейштво поздравя присъстващите с думите: „Вечна и блажена да бъде паметта на нашия освободител император Александър Николаевич и всички воители, загинали на бойните полета, и благодарствен молебен по случай Освобождението на България.“

Да пребъде във вековете в благоденствие на

нашата скъпа родина България.“

На празничната служба присъстваха посланикът на Русия Владимир Титов и дипломати.

Тържествено честване продължи пред паметника на неизвестния воин, където беше издигнато знамето на България и старите бойни знамена-реликви. Присъстваха президентът на Републиката Петър Стоянов, Българският патриарх Максим, съпроводен от Траянополски епископ Иларий, кметът на София Стефан Софийски, дипломати, министри и граждани.

Негово Светейштво беше поканен и на приема, даден по случай празника от президента Петър Стоянов в хотел „Кемпински-Зографски“.

Дякон Иван ИВАНОВ

† IN MEMORIAM

В памет на новопреставената царица Йоанна

На 2 март 2000 г. в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“ беше отслужена панихида от Негово Преосвещенство Старозагорският митрополит Галактион в съслужение с Левкийски епископ Павел, новия председател на църковното настоятелство при катедралата,

и храмовото духовенство за упокоение душата на новопреставената се в Господа царица-майка Йоанна.

Макар в дългогодишно изгнание, царица Йоанна никога не престава да обича България и сърцето ѝ винаги беше отворено към нея.

Почина д-р Методи Кусев

На 16 февруари на 84-годишна възраст се престава в Господа д-р Методи Кусев, епитроп при храма „Св. Иван Рилски“ в Лондон, спархийски съветник в Западно- и Средноевропейска

епархия, родолюбец и горещ застъпник на Българската православна църква във Великобритания.

Бог да го прости!

Православието в обединена Европа

Разговор с доц. Иван Ж. Димитров за конференцията в Торино

На 28 и 29 февруари т. г. в гр. Торино, Италия, се проведе международна научна конференция на тема „Изграждането на обща европейска идентичност. Православието в обществото на Централна и Източна Европа и Балканиите: исторически перспективи и съвременни състояния“. В нея участваха представители от православните църкви на България, Гърция, Румъния, Русия, Сърбия, от Цариградската патриаршия и от руската диаспора във Франция. От България в конференцията взе участие доц. Иван Желев Димитров от Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След завръщането му го попитахме да отговори на някои въпроси на ЦВ.

– Доц. Желев, какъв беше поводът за тази конференция и кой я организира?

– Конференцията беше организирана от фондация „Джовани Анieli“ със седалище в град Торино, Северозападна Италия. Тази фондация има широка програма за изследване на общественото мнение и за научни дискусии по въпроси на съвременното общество както в Италия и Западна Европа, така и в страните на Централна и Източна Европа, които вече вкупом са кандидати за включване в европейските структури.

Особено внимание се обръща и на Балканиите, поради драматичните събития в нашия район през последното десетилетие. С оглед на предстоящите преговори за приемане в Европейския съюз и другите западноевропейски организации на централно- и източноевропейските страни, в които мнозинството от населението е източноправославно, фондацията „Дж. Анieli“ организира тази конференция, за да се обсъдят изгяданията на съответните православни църкви.

– Какви бяха участниците в конференцията?

– Някои църкви бяха представени от свои митрополити и епископи (като Смоленски Кирил, Черногорски Амфилохий, Молдавски Даниил или Ригийски еп. Емануил от Цариградската патриаршия, неин представител към ЕС в Брюксел), но повече бяха представители на академичната мисъл. Руската диаспора беше представена от декана на Богословския институт „Св. Сергей Радонезки“ в Париж, проф. прот. Борис Бобринская. Заедно с това имаше католически и протестантски професори от Италия, Франция, Германия.

– Кои бяха основните теми на докладите?

– Всъщност участниците от православните

страни представиха главно състоянието на православната вяра и църква в съответните страни. Имаше и някои исторически доклади около въпроса за отношенията между религия, политически сили и общество във Византийската империя и за приноса на европейския Изток в изграждането на модел на общество в Европа, за Православната църква в условията на Османската империя и т. н. Много интересни бяха и докладите на руските представители: „Православната църква и вяра пред световната интеграция: проблемите на взаимоотношенията между традиционни и либерални ценности“ (митрополит Кирил Смоленски) и „Деполитизация на религиозните институции и перспективите на бъдещите отношения на Руската православна църква с държавата“ (Андрей Зубов от Института за източни изследвания на Руската академия на науките).

– Каква беше темата на Вашия доклад? Съществува ли у нас проблем за деполитизацията на религиозните общности?

– Аз имам за тема състоянието на православната вяра и на БПЦ в днешното българско общество. Задачата не беше трудна. Неприятното в случая беше, че трябваше да се докладват не много приятни неща за положението на БПЦ. На практика няма страна в Източна Европа, където управляващите да имат такова пренебрежимо отношение към светлата национална църква и нейните нужди. Показателно е, ако щете, и това, че по света дори мюсюлманските държави имат национални програми за отбелязване на 2000-годишнината от Рождество Христово, а нашето правителство няма! И това не е толкова въпрос за средства, колкото за чувство за принадлежност към една световна религия и нейната култура. Естествено беше отделено дължимо внимание и на въпроса за продължаващия разкол у нас.

Проблем за деполитизация на религиозните общности в България не съществува по простата причина, че те никога не са били политизирани. И г-н Зубов в своя доклад говори за деполитизацията на религиозните институции като за важен и неотменен принцип, а не като за нещо, което предстои да се извърши. Векско едно правителство би искало, разбира се, да има пърките и другите религиозни общности в своя услуга, но тъй като тук е достойно поведение на религиозните водачи: да се въздържат от политически ангажименти и да работят единствено за задоволяване на духовните нужди на своите вярващи. Тази чудесна традиция, слава Богу, е спазвана винаги и в БПЦ.

– Какви са възможностите за диалог между християнските изповедания в една обединяваща се Европа?

– На практика те са големи. Без да изневерява на традиционното си верую, православният християнин трябва да намери своя път на сътрудничество с неправославните, а и с невярващите хора в Европа, така както подобно сътрудничество неизбежно съществува и в рамките на нашата страна. Ние в България имаме уникални примери и на взаимомощи между православни и мюсюлманни дори в изграждането на храмове.

– Постава ли редица условия пред нашите страни за присъединяването им към ЕС. А ние можем ли да имаме свои условия за това присъединяване?

– Разбира се, и това са от „уловията“, без които не може“, както се казва. С други думи, не можем и не трябва да се стъгласваме нашето присъединяване да има като последица унифицирането ни като граждани на обединена Европа. Не можем да се стъгласим да загубим своята верова и културна тъждественост. Това е само нашата история, това е нашето настояще и нашето бъдеще като българци. Националната обособеност няма и не трябва да се загуби по пътя на обединяването ни, което трябва да бъде на политическа, икономическа, военна, законодателна и друга основа, но не и на верова, нито на културна. Защото националната „европесен“ няма, нито може да има. А и самите представители на ЕС непрекъснато подчертават, че биха искали чрез присъединяването на нашите страни Европа да се обогати, а не да се унифицира и в резултат – да обезнее в религиозно и културно отношение.

Тук излиза на преден план отговорността на БПЦ и другите религиозни общности. Ние трябва да пазим българската си идентичност така, както Българската църква е запазила през дългите векове на политически и религиозни зависимости. Дори политическите дейци и да се поддават на съблазнителта за унификация, останалите националноотговорни институции, на първо време БПЦ и другите религиозни общности у нас, трябва да бъдат напред. Времената са решителни и отговорността не е само за днешния ден. В този ред на мисли изтъква и задачата да се засили вътрешната миса сред нашия народ, да му помогнем в тези трудни години на преход. Църквата винаги е била спасителен кораб на своя народ и го води към спасителен пристан.



Милко КОЖУХАРОВ, главен счетоводител на Св. Синод на Българската православна църква, юрист и икономист

Българско православно канонично право и държавна юриспруденция

Анализ на внесените проекти за нов Закон за вероизповеданията

Продължение от бр. 4
А и регистрацията по Закона за лица и семейството също потвърждава отношението към Църквата, непризнаващо божествената ѝ същност – субект на обществено право, сякаш тя е дело на отделни физически човек, израз на неговата воля, т.е. обикновено човешко сдружение на физически лица.

След като държавно-правната норма не може да вникне в религиозно-правните норми и отношения, на какво основание позитивната норма на този закон налага регистрацията на вероизповеданието пред държавата, нейните органи, ръководства? На какво основание се изискват решенията на управителните органи на вероизповеданията? Защо държавните норми не се отнасят така позитивно към управителните органи на търговски дружества и други подобни.

Като завършек на учредяването Министерски съвет определя статута на религиозната институция. Може би се смята, че с този статут се обхваща изцяло процесът на оформяне на вероизповеданието. Да, това е акт на върховния орган в административно управление на държавата. Но то е също проявление на обикновено човешко волеизявление.

Какво се изразява с оформянето на статута, каква роля играе той? Няма може да се приеме, че замества Божията нормотворческа повеля? На какво основание? Значи статут, но без божествено съдържание! Тогава има ли вероизповедание и то

може ли да е равнопоставено пред Божиите закони?

Какво значение има цялото това учредяване за каноничността и естествено право в човека? Не е далеч определеността за нищожност. И тя съвсем естествено реално се проявява от обикновения човек. Човек, съзнавайки своята зависимост от Бога, в своята житейска дейност мигновено по естествен път се обръща към Бога с призив за помощ, съдействие и прощане. В този момент в човека и спомен няма за този държавен статут. За него не съществуват държавно-правни норми за вероизповедание, и на ум не му идва за тях.

Няма не сме свидетели на тази действителност през изминалото атеистично държавно управление? Колко държавни норми възпрепятстваха свободното вероизповедание, обаче останаха нищожни за естествените правни закони във вярващия човек. А това не се касае за един народ, то е реалност за целия свят. Това не доказва ли, че държавно-правни норми се разминават с естествените права. Те може да останат написани, което идва да покаже, че законодателят, омотан в мрежата на своето властническо самочувствие, загърбва всякакъв емпиризм и чиста държавно-правна наука. Добре е усвоени принципи, че правото – това е волята на управляващата класа или дори смело да се кажат думите на Юлий Цезар: „Правото, това съм аз“.

Държавно-правна норма не може да решава ус-

ройството на Църквата, а трябва да има подчинено значение. Заклеването на държавния глава пред Библията и Патриарха не потвърждава ли това? Не Църквата, а държавните органи следва да се представят на Църквата. От гледна точка на взаимното уважение при взаимното сътрудничество на двете институции може взаимно да се извършва представяне на управляващите органи, но в никакъв случай в един държавен закон не може да има позитивно правополагащо разпореждане.

Църквата по Божия промисъл е обществена институция. Бог е вложил в човешката природа обич към обществения живот, вселил е в човека стремеж към общение с други хора. В тези естествени качества на човека се крие началото на държавата, която под въздействието на човешките закони добила вътрешно устройство.

В тази насока може би проектозаконите трябва да уточнят мястото и ролята на Църквата и държавата в човешкото общество. Но защо се вмъкна пръка или косвена забрана: „сдруженията на вярващи не могат да развият политическа дейност“, да се използват за политически цели? Църквата е отделна от държавата самостоятелна институция.

Следва да поясним, че думата „политика“ идва от старогръцката дума „политис“, което означава „обществено устройство“.

Човек по Божии дар притежава положително качество и чувство към обществения живот. Съществуването на държавата като човешко общест-

во се дължи на това естествено право в човека, а это един държавен закон забранява на вярващите си граждани да вземат участие в общественото устройство, и то когато същото се прокламира като най-демократично.

Второто направление от църковноправните норми, установени в човека от Бога, това са нормите за отношенията между хората. А тези отношения се проявяват в общуването на хората помежду им, в общественото устройство.

Няма основания за отнемане тези естествени права на вярващите граждани, нито на тяхната институция – Църквата. Това не са само права, но и строги задължения: гражданите са длъжни да вземат отношение по обществено устройство.

Макар да имат в основата си един източник – Божията воля, двете обществени институции наистина действат като независими и самостоятелни. Това се дължи на различие в техните цели и средства. Църквата има за цел духовното усъвършенстване на човека, неговото спасение и съединение с Бога постигано чрез духовни средства. Държавата има за цел осигуряване на мирен, добре устроен със земни блага живот на земята, за което използва земна материална сила. Независимостта и самостоятелността на двете институции не изключва, а напълно определя тяхното взаимно отношение в света, взаимна поддръжка и взаимно допълнение.

Църквата не може да бъде безразлична и към

обезпечаване на земния живот на човешкото общество. Няма може Църквата да бъде безучастна при учредяване на „верските сдружения“? Църквата се отнася винаги с любов към другочерците, но има задължение да запазва вярващите от всяко лъжливо учение, каквото може да се промъкне през такава учредяване. С какво се обезпечава това право? При нарушаване на нравствените норми в обществото Църквата следва да има право, а има и задължението да протестира и да повлине на държавна власт. Държавата може и да не послуша, да отхвърли всякакви съвети. Църквата е изпълнила дългата си.

Църквата винаги се е отнасяла с внимание, уважение и подкрепа към държавното управление. Църквата всакога е считала, че владеещите държавно управление имат това по Божията милост. Държавните управници, които съзнават това, винаги са имали благотворно взаимодействие с Църквата. Историата на човешеството ни дава безспорни факти за това. Имало е и обратното. То се е получавало тогава, когато управляващите не зачитат естествените права в човека и Църквата. Подтикнати от властническото си самочувствие и подкрепяни от държавната сила, те налагат свои норми с желанието да принудят Църквата да служи на тяхната воля. Но Църквата няма право да отстъпва от установените ѝ догматично-правни норми.

Съответствието на държавните правни норми

с естествените правни закони е задължително правило. Не само това. Дори император Юстиниан (VI в.) издава закон, според който църковните закони се прилагат в обществото наравно с държавните правни норми, което продължило до XVI век.

С развитието на техническия прогрес, даващ основание за засилване на материалната сила на държавата, нещата се видоизменят. Особено това се проявява в последния XX век. Владеещите държавно управление като че ли пренебрегват въпросното задължително съответствие и се стремят да поставят Църквата на пълно свое подчинение.

Отива се дотам, че естествените закони се окачествяват като свои лични и се представят с образ „християн-демократи“. С държавен закон се отхвърля божествената същност на Църквата, принизявайки я до обикновено човешко сдружение, а божествените истини за справедливост, равенство, правственост се окачествяват като дело на човешка партия. Защо ще се отнема правото на Църквата за отношение към обществено устройство, а партиите да си присвояват божествените принципи за свои лични интереси? Това не е ли злоупотреба, кражба на чужди права? Под прикритието на християнските принципи се стремят да достигнат до държавната власт, при което обаче се очертава често разминаване с тези принципи. А на Църквата ѝ се заповядва да мълчи.

Следва

Безграничното кощунство на разколниците

Христовото спасително учение вече две хиляди години свидетелства за вечността на светата Църква, бореща се непрестанно с духа на Антихриста, който живее в света и като враг на човешкото спасение седи да погуби стремежа на християните към блаженство. Демоничният дух на времето убиваше светите христови мъченици, създаваше ереси, лъжеучители и разколи.

Свещеното Писание и светите отци на Църквата укажат, че в последните времена ще се преумножи беззаконие, стремежът към материално благополучие и наслаждения на плътта. Този дух витае в нашето съвремие, като се стреми да опразни Църквата от Божията благодат

и да я превърне в неспособна да осъществи основната си мисия, а по този начин и да бъде заглушен нейният спасителен глас – гласът на Истината, като бъде заменен с фалшивия глас на политиката и демагогията. Такава „църква“ е необходима на голяма част от българските управници и политици в нашето съвремие. А те, обладани от „християнски“ и „патриотични“ чувства, си създадоха още през 1992 г., като предизвикаха разкол в Българската православна църква и толкова обикнаха разколническата ѝ „част“, че в до днес Министерски съвет, Столична община и др. ревностно пазят противозаконната регистрацията на тази послушна „църква“ – в лицето на самопровъзгласили се за митрополит на София

Крунишки епископ Инокентий.

Истина е, че да съществува разколническа църква (без Божия благодат, която да я крепи и освещава) не е толкова лесно. Но както са Божията благодат, каноните, свещените традиции, та дори и храмът за епископ като Инокентий и споспешниците му, каквито са свещенослужителите в столичния храм „Св. София“ – разколници, които в стремежа си да оцелват, използват непознати за Православие досега политически и др. средства, като дори не се поколебаха лекомислено и демонстративно да осекверят съкровения за всеки православен българин храм на светата Божия Премъдрост – „Св. София“, устройвайки безумни светски зрелища (естрадни кон-

церти) в онова свещено място на особено благодатно Божие присъствие, предназначено единствено за богослужение. Страшно е да виждаш превръщането на храма Божий в цирк, светлите икони в декор, св. олтър в сцена, пред които артисти, наелски дори расата и свещените одежди на храмовото, макар и разколническо духовенство, пеят и танцуват. Храмът, в който векове са звучали духовни песнопения със спасително съдържание, бе гръмко огласен от забавна музика, а от сола, от който са възгласили молитви към Бога, лишиха гайди. И целият този ужас системно бе излъчван по Българската национална телевизия и по този начин стана достояние на българския народ. Цялото това кощунство бе извър-

шено пред доволния поглед на българските управници и пред недоумяващите чуждестранни посланици, покани неслучайно на един от концертите в храма. Може би именно на тях, а чрез тях и на целия свят разколници в единимислени с управниците желаят да внушат как „църквата“ им се европеизира.

„Обновление на Българската православна църква“ – така никак скалъпва оправдане за разколническото си упорство и за всички противоканонически действия епископ Инокентий, без да обясни каква е тази негова „църква“, макар ти да е обновена – „църква“, в която няма благодат, закони, Патриарх, Св. Синод, послушание. Какво ще остане от чистото Православие за бъдещите поколения

в България, ако не бъде стрияно извършващото се по ужасен начин „обновление“ на Българската православна църква и цялото това беззаконие продължи да се подтиква и узаконява от светската власт – страшно е дори и да мисля за това, а когато гледаме неговата дръзка изява в храма „Св. София“, където срещу Божията Премъдрост сега упретва човешкото неразумие, с ужас се прекръстваме пред началото на края.

В това време на изпитания ни остава единствено утешителният глас на Спасителя. „Аз съм с вас през всички дни до свършек на света. Амин“ (Мат. 28:20).

Архим. НИКОЛАЙ, протосиелек на Софийската митрополия

КАНОНИЧЕСКО ПРАВО

† Врчански митрополит КАЛИНИК

Автокефалията

Канонически анализ

Избирането на епископа се счита за най-важния акт от църковното управление, поради което някои автори тети на църковното право го наричат „хоронем“. А за свидетелство на този акт се изисква не само авторитетът на събора, но участие на всички епископи, като извинително отсъстващите трябва да потвърдят задължително това с грамоти (I в. с., 4 пр.).

Тъй като апостолското преимущество е единственият източник на властта в Църквата, то автокефалията, независимо от други църкви може да бъде само тази църква, която има свой самостоятелен източник на власт, свое апостолско преимущество. С други думи, само тази църква, на която първият епископ и останалите епископи се избират и поставят чрез своите епископи, а не от епископи на някоя друга църква. Именно в това каноническите ламтиници виждат същността на автокефалията.

Когато III в. събор заштитавал автокефалията на Кипърската църква, той не споменавал за никакви други нейни права, освен правата на нейните епископи да получават хиротония на своите епископи и в това вижда същността на автокефалията и на всички други църкви: „...началстващите в своите Кипърски църкви да имат свободата без претесни към тях и без затруднение сами да извършват поставянето на благоговейните епископи. Това същото да се съблюдава и в другите области и навсякъде по епархиите“ (8 пр.).

Точно така и IV в. събор потвърждава автокефалията на същата Кипърска църква, представяйки, че нейният предостанет бил „поставен от своите епископи по древен обичай“ (39 пр.).

Когато IV в. събор, лишавайки от автокефалия диоцезите (Понтийска, Асийска и Тракийска) църкви, той отнел именно самата същност на независимост. „А самите митрополити на гореупоменатите църкви трябва да бъдат поставя-

тавяни... от Константинополския архиепископ“ (28 пр.).

Ето и някои мнения на авторитетни тълкуватели, които виждат същността на автокефалията именно в ръкоположението на архиепископа на дадена църква чрез своите епископи. Забележителният канонист-тълкувател Теодор Валсамон пише: „И така, да отбележим... че в древността всички митрополити на епархиите били независими (автокефални) и били ръкопологани от собствените си собори.“

Матей Властар в своята Алфавитна синтагма пише: „Не са подчинени на никакъв патриарх църквите: Българска, Кипърска и Иверска (т. е. Грузинска), тъй като архиепископа на тези църкви обикновено получават хиротония от своите епископи.“

Ето защо основите на устройството на всички автокефални църкви се определят именно от такава същност на автокефалията.

По-горе вече се каза, че властта в Църквата е дадена не на отделни апостоли, но на апостолския съвет и Основателят на Църквата Исус Христос обещал на апостолите, че Той ще бъде с тях само тогава, когато те са в единение (Мат. 18:20; 20:22-27; 23:8-12; Марк. 9:34-35; 10:42-45; 1 Петр. 5:2-4 и др.). Ето защо висшата власт – епископската – в Църквата може да се получи не от един епископ, а от няколко. Че апостолските приемници ръкопологали съборно, свидетелстват Дения апостолски (Деян. 13:1-3) и Първо послание на св. ап. Павла до Тимотея (4:14), св. Йоан Златоуст, тълкувайки думите на това послание (4:14), казва: „Не за презвитерите говори той (ап. Павел) тук, а за епископите, тъй като не презвитерите ръкопологали епископите“ (Беседа 13). Трябва да се отбележи, че в апостолско време всички епископи се наричали същевременно старци и презвитери; това значи, че само някои от презвитерите получавали епископски сан.

Знаем, че каноните изискват при поставянето на епископ да участват всички (I всел. събор, 4 правило) или мнозина

(Карт. 13 пр.) епископи или въобще събор на епископите (Антхо 23; Сард. 6). Като минимално число за избирание на епископа правилата указват трима епископи (I всел. 4; Карт. 13) и за хиротония двама (Апост. 1). А от това следва, че в автокефалните църкви трябва да има не по-малко от 4 епископи, т. е. 3 плюс избирателния на одоволялата епархия. Това число се явява минимално и за съд над епископ, тъй като за това свидетелства единственото правило на Константинополския събор (394 г.), независимо от това, че Картагенският събор с 12 правило (390 г.) изисква наличие на 12 епископи. Това изискване на Картагенския събор се обяснява с многократността на епископите в Картагенската църква (около 700), поради което то имало само сестно значение. А Константинополският събор, станал по-късно, по-авторитетно изисква, щото епископът да се съди от повече от трима, т. е. макар и да са четирима епископи.

Само поради това някои учени справедливо отричали правото на автокефалия на тези църкви, които са имали по-малко от четирима епископи.

В заключение по този въпрос трябва да се отбележи, че числото 4, като минимално, невсякога е гаранция за нормално протичане на църковното управление, тъй като тази църква, която остава без нужното число епископи, е принудена да се обръща за помощ към други църкви и фактически, макар и временно, загубва своята самостоятелност. Ето защо, за осигуряване на пълна самостоятелност на дадена автокефална църква, желателно е да има повече епископи. А необходимостта на автокефалната църква да има не по-малко от четирима епископи идва и от това обстоятелство, че висшата власт в Църквата трябва да има съборен характер, като първият епископ е само орган на висшата власт не сам по себе си, а като първ между равни, представител на епископата в дадена църква.

Следва

СПРАВКА

Български патриаршен според Бориловия синодик

Първа българска държава

Преславски патриарси

Леонтий

Димитрий

Сергий

Григорий

Дамян

(последният патриарх на Преславското царство и първи на Самуиловото царство)

Герман – Гавриил (седалище Преспа)

Николай

Филип

(седалище Охрид)

Давид

(последен Охридски патриарх)

Втора българска държава

Василий –

при нас (1204-1231)

Св. Йоаким I

Василий II

Йоаким П

Игнатий

(1272/73 се споменава в Бориловия синодик)

Свещеномъченик

Макарий

(пострадал мъченически при татарско нашествие)

Йоаким III

(1300 г. цар Теодор Светослав заповядва да бъде заробен от Лобница скала в Янтра като изменник на отечеството)

Висарий

Доротея

Роман

Теодосий I

Йоанкиий I

Симеон

Теодосий II

Йоанкиий II

Св. Евтимий

Търновски

† Траянополски епископ ИЛАРИОН

Националната свобода

Свободата е велик Божи дар. Ценна е свободата и я заслужава той, който умее да я ценя. Но като всяко нещо човек обикновено осъзнава това, когато го изгуби.

Поради стечение на ис-

българия възкръсна за нов живот. Доблестните воюни се биха храбро, самоотвержено и на 3 март 1878 г. в Сан Стефано край Цариград свободата бе обявена, като се начертах границите на Велика България.



торическите събития, по Божие допущение, България падна през 1393 г. под властта на азиатския завоевател. Пазе същата съдба сполетя и другите балкански държави. Осъзнал ценността на свободата, народът ни се тълпеше на молитва в сзущените по села и градове църкви, вкопани в земята от страх пред поробителите мюсюлмани. Посещаваше устроенията по планински хълмове и долове манастири и изливаше боляката си пред свещените образи на иконите. И, погледнат при благодатта светмина на сребърнокованите кандила пред тях от слобата и проповедите на монасите, растеше вярата и надеждата му за свобода. Благогатно озарен от богослужбите и възраздан от църковното пение, си отиваше окуражен и успокоен.

Любовта към родината е по-силна от смъртта. Тази мисъл крепеше народа ни, потиснат под турския ятаган. И ето, явиха се смели родолюбиви българи, които с перо и слово пробудиха народа ни от робския сън. Първ нагаде вик „един монах бледен из дн горите Атонски“, по думите на поета, – преподобният свят отец Паулиф Хилендарски. После млеада възрожденци, сред тях и ратосници, погеха цялата за свободата и тя гоуде.

Руските воюни по волята на цар Освободителя Александър Николаевич минаха Дунав при Свищов; развляо Самарското знаме, въздушевно, с тях премина и българското опълчение. В победоносен ход генерал Гурко на 25 юни 1877 г. влезе в древнопросиялата столица Велико Търново. Търновци, духовници и миряни, го посрещнаха при овазии със св. кръст напред, с хоругви и цветя. При тържествена звън на църковните камбани народът с искрящ пламък в очите и със слези на радост пееше: „Христос Воскресе“. И наистина, великденска беше радостта на целия народ.

В памет на това велико епохако събитие във Велико Търново се поде идеята да се изгради храм „Възкресение Христово“ на мястото на тъй наречените „Руски гробища“, гето се покоят тленните останки на мнозина руски воюни и офицери от време на Освобождението. Високопреосвещеният Великотърновски митрополит Григорий направи първата копка, освети и положи основния камък. Нека с Божия помощ благодарната идея да се осъществи в скоро време. И по създадена вече традицията, в Великден обедната служба – на Второ възкресение четенето на св. Евангелие на разни езци – да се извършва на това място.

Хвала и чест на героите, поборниците воюни, руските солдати и смеите наши българи опълченци, борили се храбро и пролеми кръвта си за светлата вяра и свободата на народа. „Никои няма любов по-голяма от мая, да положи душата си за своите приятели“ (Йоан. 15:13) – казва Господ Исус Христос. Мнозина от поборниците проляха кръвта си, отгадоха живота си за свободата. Чест и слава тям и на оцелелите в сраженията поборници воюни, видели родината свободна.

Дълг е на всички българи молштено да пожелават на паметните гати вечна и блажена да бъде паметта им. Господ Бог да ги прости и упокои във вечните селения. Нека пожелаем по примера на нашите възрожденци, патриоти, труженици с перо и слово – българите и всички съотечественици родолюбци, независимо от партийни идеи и деления, да бъдат единни, слотено да бранят пред външния свят милата ни роина, да ратубат за честта и слабата на България, та народът ни в мирен труг и благогенствен живот да преуспява във всяко благодарно дело и да отбелязва светли страници в нашата история.

РЕЧНИК

За израза „власти предрержащие“

Изразът „власти предрержащие“ води началото си от църковнославянския превод на Новия Завет и понякога иронично се използва със значението **началство, началник, началник**. Той произлиза от Рим. 13:1, вж. „Всяка душа властима предрержащима да повиняется нъбу во власт, аще не шь Бог, оудже же власт шь Бог обиченъ оубъ.“ т. е.: „Всяка душа да се подчинява на върховните власти, защото няма власт, която да не е от Бога; и каквито власти има, те са от Бога наредени.“ Причастиво предрержащй в църковносла-

вянския език означава правителствен, върховен, управляващ, който управлява. В Рим. 13:1 се има предвид следното. Още през I в. сл. Пр. Хр. сред езичниците се разпространява клеветата, че християнството руши установения обществен строй (оттлази от тези неоснователни обвинения са засвидетелствани напр. в Деян. 16:21; 17:6). Затова св. апостол Павел смята за необходимо да препоръча нужното подчинение на държавните власти.

Тази мисъл обаче не означава, че **всеки началник** е поставен от Господа. Св. Йо-

ан Златоуст посочва, че в Рим. 13:1 „става дума не за всеки началник отделно, но за само то началство. [...] Понеже равенството често довежда до скварания, то Бог наредил много видове началства и подчинени, като: между мъж и жена, между син и баща, между учител и ученик, между началник и подчинен, между слуга и господар. Същото забелязваме и у безсловесните животни: у пчелите, жеравите, в стада диви овци. Дори и морето не е лишено от такава благоустройство, но и там в много родове рибя една управлява и предвожда много, и под ней-

ното началство те тръгват на далечни пътешествия“.

Самите началници се поставят по Божия промисъл. Бог поставя добрите и благодетелните измежду тях, но и допуска лошите началници като наказание за съгрешилите (Ис. 1:26; 3:4; Иерем. 3:15; 23:4). Затова и управленето, въпреки отделни свои недостатъци, винаги е по-добро от анархията в обществото.

При написването на препоръжната бележка в използван „Изяснителен превед на апостолските послания и Апокалипсиса“ на Хр. Попов.

Иво БРАТАНОВ

ВЯРА, ЦЪРКВА, ОБЩЕСТВО

Църквата и театърът

В средите на интелектуалците е особено разпространено едно погрешно схващане за богослужението като театър. Противоположно на това мнение сред „ултраправославните“ се шири идеята, че театърът е „дьяволска работа“ и затова тенденциозно се избягва каквато и да било форма на изкуството. Откъде тръгват тези два крайни възгледа и как съвременният християнин трябва да възприема изкуството, респективно театъра.

В богослужението на Православната църква

изкуството е намерено своето достойно място –

в прекрасни образци на

ването на изразни средства, към които не остават апатични нашите сетива. Но в богослужението това не е произволно търсен ефект, нито има за цел да различа, а се корени в богословско антропологичното разбиране за психосоматичното единство на човека. Това единство не е композиция от две различни неща, а вътрешно съотношение на два елемента на едно и също същество. Това единство е субстанциално, затова един чисто духовен култ не само не може да бъде човешки, но е и невъзможен. Символическите действия в богослужението естествено са свързани със спонтанното предаване на чувството чрез тялото. В тази област бо-

то в Тяло и Кръв Христоси. В ехаристийната молитва или анафората освен припомнянето и произнасянето на Господните слова на Тайната вечеря има и спиклетична формула – призоваване на Светия Дух да претвори Даровете. Затова православните християни, участващи в св. Литургия,

нямат съзнанието за театрален спектакъл

за интерпретиране на вече станали събития, а за благодатно реално-мистично общение с Бога.

Следва ли от това да заключим, че театралното изкуство по-някакъв начин би навредило на нашите сетива да възприемат тази божествена мистична реалност, изразена чрез символическите действия в богослужението? Досегът ни с класическите съдбовни на изкуството, респективно театърът говори точно за обратното – изостряет се човешките сетива за красиво, доброто, пробужда се заспала та ни съвест.

Разбира се, театърът сам по-себе си



Сцени от руската опера „Княз Игор“ от Бородин, представена от Софийската опера на площад „Княз А. Батенберг“, София



иконописата и музикални произведения. Образното, в този смисъл театрално представяне на исторически събития от живота на Иисус Христос има значително присъствие. То е особено търсено през Средновековието. Тогава възникват „мистерияте“, т. е. църковната драма. Император Маврикий (6 век) въвежда църковните тържества, от които след 9 век произлиза църковната драма. Първоначално тя се извършвала в двора или около храма, а от времето на Теофилакт Цариградски (933-956) и в храма. Поддръжник на този вид драма бил така също император Андроник II Палеолог (1282-1328), който смятал, че църковната драма съчетава полезно с приятното. Но въпреки влиянието, което упражнявали императорите, мистерияте не влезли изцяло в богослужебните книги на византийския ритуал. Според някои литургисти извършването в наше време представяния на Разпятото и Погребението на Велики четвъртък и Велики петък водят началото си от църковната драма, наричана някога „Разпятото“.

Тези факти ни разкриват посоката, в която трябва да търсим общи допирни точки между Църква и театър, а именно в използва-

гословието намира потвърждение и в тезите на съвременната психология. Но в църквата за разлика от театъра тези изразни средства се използват умерено и са

носителите на съществено значение и ценност

Църквата няма нищо общо с основната характеристика на театралното изкуство – творческа интерпретация на действителни събития или плод на художествена измислица. В случая имаме предвид православното богослужение. Протестантското богослужение например, като претендира за изчистване на театралността и акцентира върху спомена за събитията от живота на Христос, много повече се доближава до театралното представяне.

В православната Литургия във всеки един момент, пресъздаващ истински събития, реално-мистически присъства все същият наш Господ Иисус Христос. Докато протестантите възпроизвеждат Тайната вечеря, православните извършват благодарствената жертва – св. Евхаристия, кульминацията на която е реалното превръщане на хляба и вино-

не може да постигне т. нар. катарзис –

пречистване на душата, както са смятали древните философи. В отговор на древнофилософското схващане за театъра светите отци на Картагенския поместен събор постановяват чеда на свещеници да не участват и да не отиват в театри. Като непосредствено поясняват, че важи за всички християни „да не влизат там, където стават хуления“. Някои „ултраправославни“ се опират именно на тази категорична забрана, за да заклеймят това изкуство, а покрай него и всяко друго.

Вниквайки в съдържанието на каноните, ние трябва да отчтем историческия момент и действителността, наложил създаването им. Това е периодът, в който театърът е тясно свързан с езическата религия и се явява проводник на идолопоклонничеството. В този смисъл той бил приравнен е езическите зрелища, които отклонявали християните и ги съблазнявали в дни на празнуване на блажени мъченици, в неделни и други светли дни на Христовата вяра“. За да стане още по-ясно срещу какво се из-

Карнавал и идентичност

Малко след изкуствените площадни веселия на Нова година и след „Св. Валентин“, дойде и карнавалът. Тези изяви не са ни родни и близки, но няма как. Те принадлежат към културата и обичаите на западната цивилизация. Следователно, трябва да ги тачим, да им се възхищаваме и полека-лека да ги възприемем. Иначе как ще се приобщим към цивилизацията, към която сме тръгнали? Освен това, по-лесно е да направим панаир, отколкото икономически, здравна или законодателна реформа. А дивидентите и от това не са малко.

Карнавалът идва при нас в началото на венецианско-бразилски вихор от католическия Запад, но католическият не го е измислил. Той само го е обезобразил. Карнавалът всъщност не е нищо друго, освен отбелязване на Неделя месопустна. Значението на думата „карнавал“ от латински е приблизително: последният ден, в който ядем месо. После идва седмицата преди Великия пост, която все още не е същинският пост, но в която вече се въздържа от месо. В сряда и петък се блажи, като на трапезата преобладават млечни храни и риба.

Православието е намерило съвършения израз на предвеликопостното духовно настроение на тези особени дни. На неделната Литургия вече сме чули от св. Евангелие за Страшния суд, Душите ни са отрезвени от съвещанията страх при мисълта за вечните мъки, призовани за неразкаяните се грешници. Но по примера на Блудния син, всички се

зотвим за забръщането към дома на нашия Отец, откъдето били изгонени прародителите Адам и Ева.

Ето защо настроението през месопустната седмица е подготвително – едновременно покойно и полупустно. Тъщата идва от времето на натрупания грях, отдалечил ни от Бога. Празникът и веселието – от настъпващата възможност за покаяние, очистване и приобщаване към Христа.

Западът обаче е предпочел само Веселието, и то във възможно най-антихристиянската му форма. А постът много отдавна се е превърнал само в спомен за мрачното им Средновековие.

Католическият свят има някаква теоретична идея за поста, която на практика днес се свежда до това, че най-религиозните на Велики петък ядат риба вместо месо. (Протестантският по-искрено отрича поста.)

Но карнавалът е останал, развил се е, обогатил се е с езическо съдържание. Затова днес той се изживява като дни, в които отпадат всякакви „табута“. Това е пир на плътта, сладострастието и кича, дух на езическо безгрижие и духовна безотговорност, „заслужена пощивка“ от добродетелите.

Така описват карнавала и нашите вестници, в най-положителен и насърчителен тон. От нас се иска само да се възторгнем, да възприемем и да консумираме наготово... Научно много, в духа на възраждащата се „национална идентичност“, да си спомним за родните кукери. Този груб езически обичай, пара-

зитиращ на мястото на Неделя месопустна, доскоро ни се вменяваше в национална гордост. Небесе, и да го забравим, не е голяма загуба. Западът е по-изкусен във възнамяните...

Православна Гърция също се е заразила от карнавала на Запада, даже много повече от нас. Известен със своята пищност е карнавалът в гр. Патра, но в цялата страна се вихрят бурни маскаради. Православието обаче там има и своята „имунна защита“. В повечето случаи то съумява някак да задържи нещата на рибна приличност. Веселията се разкриват все пак след църковните богослужения. Повечето хора не забравят какъв е пободът. Пък и Веселието изобщо, не е в дългително противоречие с християнската етика. Главното е да се запази християнският смисъл на всяка наша дейност, на всеки празник и денник.

Опазването на националната ни идентичност има своя национална мисия – да ни помозне да разберем кое е национално добро и кое – национално зло. И не можем да загърбим Православието като определящо в националната ни идентичност, защото то ще ни помозне да я запазим, дори когато възприемем нови и чужди неща.

Но ако определим погрешно идентичността си, лесно може да объркаме добро и зло. Западът вече го е направил. Доброто там отдавна значи богатство и пищност, а злото – бедност и смирение.

Ангел БЕЛИЧКОВ

равили светите отци, достатъчно е да приведем част от едно съвременно изследване на старогръцката драма. В него се казва, че

драмата имала обреден произход

трагедията била обвързана с „жертвоприносителните обреди“ в чест на Дионисий, тъй като съставялото и представянето на един митологически разказ по време на религиозните празници можело да бъде смятано като жертвоприношение на определен бог, в случая на Дионисий Това наложило и тази категоричност на забраната за посещение и участие в театрални представления.

В следващите векове наблюдаваме двустранен процес – влияние на изкуството в Църквата и принавяне на християнската

тематика в него. Вече изяснихме в какви граници се простират това влияние. Що се отнася до второто, този период е оставил забележителни музикални произведения и художествени творби. Религиозните убеждения на твореца често остават незаличим отпечатък върху плодовете на неговия талант. Прекрасен пример е руската култура, чисто изкуство се оформя под влияние на западната, но

православната религия е оставила дълбок отпечатък

върху всички негови сфери. Творбите на Достоевски, произведенията на П. И. Чайковски са пропити с православен дух. Богословската наука неведнъж се позовава на тези и редица други постижения в

изследването на човешката душа, родени от общението между Твореца и творението.

Изкуството, респективно театърът като част от културата на едно общество, отразява неговия дух. Ако този дух е християнски и благочестив, то и изкуството е благородно, градивно, дори в помощ на духовността. В противен случай, то лесно прелива към езическото и духовно деградация.

Критиката към него, следователно, е критика, насочена към симптомите на едно болно, бездуховно време и се основава на огромното влияние, което може да упражни театралното изкуство върху морала на едно общество и отговорността, произтичаща от това.

Мария ИВАНОВА

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Тази рубрика е провокирана от грубата некомпетентност в иначе претенциозни материали за Христос, християнството и Църквата, които се появяват в т. нар. медийно пространство.

Жалко е, че автори, които винаги са внушавали уважение със своята ерудиция, сега си служат с нея, за да тиражираят безотговорни и неоснователни антихристиянски и антицърковни тези. Но в някои случаи информираност още не означава компетентност. Има и друго обяснение: че с авторитета им си служат други. Това също би било жалко.

Ние все пак считаме, че има някаква полза от несъстоя-

телните и м. интерпретации на християнството – те стават предизвикателство или по-скоро добър повод да предложим на читателите, които се интересуват от истината преди всичко, научнообосновани опровержения. Богословската наука и църковната история също имат своите специалности. Те са по-големи авторитети от който и да е конвенционален журналист.

Дано по този начин успеем да допринесем не само и не толкова за избличаването на клеветите, но най-вече за духовното просвещение на нашата аудитория.

ЦВ



Древност и автентичност на Новия Завет

Понякога рационалисти, критикуващи християнството от позициите на „научния“ атеизъм, твърдят, че „съставянето“ на новозаветните текстове започва от втората половина на I в. сл. Р. Хр. и продължава не по-малко от столетие (това било доказано от „научната“ критика на Библията). Следователно Новия Завет не отразява историческата истина за живота, делата и учението на Господ Исус Христос и на апостолите Христосови, а съдържа набор от легенди. В новозаветните сказания може и да има някаква историческа истина, но, разбира се, те не са достоверни от научна гледна точка. Например в южнокитайски народни песни се описва героинята Крала Марко, обаче те не представят събития от живота на историческата личност Крала Марко. И за пояснение, от каквото в случая явно има нужда, един български атеист пише: „Съществувал ли е Крала Мар-

ко? И да, и не. Съществувал е крал Марко. Не е съществувал Крала Марко.“

Вижда се, че въпросът за древността на Новия Завет е от особена важност за науката, и то преди всичко – за богословието. Естествено, този



въпрос може и трябва да се решава чрез комплексни научни наблюдения, при които се вземат предвид данните от редица науки: археология, история, география, психология и най-вече – филология (семитска и класическа). В предложената статия ще посочим

филологически аргументи за автентичността на новозаветните текстове. При разглеждането на въпроса изхождаме от следното разбиране за метода на научно-изследователската филологическа работа, формулирано от белгийския руски филолог класик проф. Сергей Иванович Радциг: „Филологията е точна наука. Тя се гради изцяло върху документален материал, главно върху словесен материал и при това запазен предимно в писмен вид.“ Ще покажем, че най-добре засвидетелстваният текст, достигнал от времето на Античността до наши дни, е именно Новият Завет.

1. Древността на новозаветните текстове е особено очевидна, ако сравним броя на запазените до нас древни преписи на Новия Завет с броя на преписите на други произведения от Античността. Например текстове на Софокъл (496 – 406 г. пр. Р. Хр.) са засвидетелствани в 100 ръкописа, като най-старите преписи са от 1000 г. сл. Р. Хр.

(разликата между времето на автора и на най-старите открити преписи е 1400 г.); произведения на Еврипид (484 – ок. 406 г. пр. Р. Хр.) са запазени в 9 ръкописа, най-старият измежду които е от 1100 г. сл. Р. Хр. (дистанция във времето – 1500 г.); текстове на Гай Юлий Цезар (100 – 44 г. пр. Р. Хр.) са достигнали до наши дни в 10 ръкописа, най-старите от които са от 900 г. сл. Р. Хр. (промеждутък от време – ок. 960 г.); поезията на Квинт Хораций Флак (65 – 8 г. пр. Р. Хр.) познаваме от 34 ръкописа, като най-старите са от IX в. сл. Р. Хр. (разлика във времето – над 800 г.). Можем да посочим още редица примери (и ще направим това, ако се окаже необходимо!) за големата дистанция във времето между античните автори и най-старите запазени преписи на текстове от тези автори. И все пак никой не се съмнява в автентичността на произведенията от посочените гръцки и римски автори.

Задушница

В нас, смъртните, присъства нещо безсмъртно – любовта. Чрез нея очакването на неизбежната смърт се превръща в очакване на вечността. Смъртта, иначе най-страшното в живота на човека, за вървящи не е страшна, както не е страшна пропастта за летящите над нея птици.

Съветвам близките на починалите така: отхвърлете своите чувства и болки по телесното, което отива в земята. Не се терзайте със спомени за земни чувства и радости, свързани с покойниците, а се опитайте макар и мислено да напуснете е тях този свят. Утешавайте се със съществени молитви с останалите живи, като дадете покой на нервите и тялото.

Смъртта на близките е опит да проверим вярата си във вечността. Заедно с тях ние можем да се доближим до границата между два свята – призрачен и реален. Смъртта ни показва реалността на това, което сме считали за призрачно, и призрачността на това, което сме считали за реално.

Смъртта на близките още по-силно може да събуди заложено в нас мистично чувство. Отивайки си от нас, те прокар-

ват след себе си пътека, която започва от дълбините на нашите души, и ние вече не можем да живеем само в този свят, в нашия топъл и уютен дом, защото в него вече е поставена врата към вечността.

Скръбта по починалите е скръб за себе си, егостична, лична скръб. Праведните, смирените, светните не скръбят. Имайки тях за пример, за мен смъртта става по-реална от живота. И колкото повече мой близки ме напускат, толкова по-лесно ще мога и аз да приема този неизбежен преход – от живота към смъртта.

Ние идваме от безкрая и в безкрая ще се върнем. Защо тогава в този кратък миг, наречен земен живот, почти всеки човек се бои от мисълта, че е свързан с вечността, че ще излезе от телесните рамки на ежедневното, и така устройва живота си, че в него не остава място за нищо духовно?

В настоящия ми живот всичко е толкова илюзорно, тежко и обременяващо, че дори смъртта се оказва не най-страшното. Аз често мисля за нея като за спокойно, светло пристанище, където няма печал нито болка, и главното – няма раздяла. Когато на утринна и вечерна молитва споменавам много скъпи за мен хора, то в минути на тъга ми е

радостно да мисля, че един ден и аз ще отида при тях.

Зависпа ли душата след смъртта, или само остава в състояние подобно на съня до Страшния съд, или изпада в друго състояние, това доникъде е без значение. И в единия, и в другия случай може да се каже, че веднага след смъртта за умиралия настъпва окончателният Страшен съд.

От скръбта за покойните не ни защитава нито естествена ни привързаност към живота, нито мъжеството, с което можем да понесем страданията, нито житейската мъдрост, нито вярата, колкото и голяма да е. Смъртта е явление с две страни – умирацията ни напуска и в този процес на болезнена раздяла страда и сякаш умира и част от нашата душа. Но на християнина е забранена безпосветната скръб, мракът и унинието. Той не трябва да отстъпва пред скръбта, нито безволно да се потопи в тъга, а трябва с пълно мобилизиране на своите духовни сили да премине над страданията и да излезе от него укрепен, въгъбен, умдър.

Нека любовта ни към починалите да е голяма и нека тази наша любов ни изведе от мрака на скръбта. Чрез любовта ще преминем и ние прага, който са преминали и те. Да удвоим усили-

ята на въображението си и да си представим мястото, където са те. Да живеем живота си с мисълта за това място и постепенно, незабележимо и за самите нас, скръбта ни ще се превърне в радост, каквато никой не може да ни даде.

За хората смъртта винаги е неочаквана. Но нека не забравяме – тя е явление от божествен порядък. Това означава, че чрез нея нашият земен живот се свързва с божествения строй.

Смъртта винаги е ужасно изпитание, било смърт на дете или старец, грешник или праведник. Но тя винаги е и победа над дявола – временна, но победна. Нашето тяло, създадено за безсмъртие, се подчинява на законите на смъртта, отделя се от душата, разпада се, разлага се, превръща се в нищо.

Смъртта е дошла в света чрез греха. Тя влиза в нас още с раждането. Но Христос победи смъртта и ада, и в Христовото дело най-главното е Неговото велико Възкресение, защото „ако Христос не е възкръснал, суетна и празна е нашата вяра“ (1 Кор. 15:14).

Свещеник Александър
ЕЛЧАНИНОВ
Превод от руски
Емил ПАРАЛИНГОВ

щото се отнася например и за нашата стара книжнина. Твърде често между временната на текста и най-ранния му препис лежат няколко века. Такива са случаите примерно с Пространното житие на св. Кирил Философ, със словото „За буквите“ от Черноризец Храбър, с „Беседата против богомилите“ на Презвитер Козма и с мн. др. Но никой филолог-медиевист няма да отрече историческата достоверност на тези текстове.

Напротив, те се използват като надеждни в историческо отношение паметници.

Нека да приведем данни за преписите на Новия Завет. Той възниква в средата и втората половина на I в. сл. Р. Хр. До нас са запазени около 5000 гръцки ръкописа на Новия Завет. Най-старият открит досега новозаветен ръкопис е от 130 – 135 г. сл. Р. Хр., т. е. разликата във времето между този препис и новозаветните писатели е само 40 – 50 години. Преписът съдържа Йоан. 18: 31 – 33, 37 и сл. и сега се пази в библиотеката „Джон Райландс“ в Манчестър (Великобритания).

Друг препис на части от същото св. Евангелие се намира в папирусния ръкопис Болмер II, датиран ок. 200 г. сл. Р. Хр. Той включва първите 14 глави от Йоановото евангелие (с пропуск на 22 стиха) и значителни части от последните 7 глави. От II в. сл. Р. Хр. са запазени откъси от св. Евангелие на св. евангелист Лука, написани върху остракон. Съществителното име остракон е гръцко (ж. гръц. *ὄστρακον*) и означава черупка; черупка от стриди; парче от глинен съд, чиреп. Върху тези глинени парчета се пише с мастило или надписите се издълбават с остър предмет. Записаните върху остракони текстове са кратки поради малката площ на глинено парче.

От средата на IV в. са запазени два великолепни преписа на Новия Завет – Ватиканският (намира се във Ватиканската библиотека) и Синайският (сега се пази в Британския музей).

Приведените данни доказват, че не съществуват друг древен текст, който да е запазен досега толкова добре, колкото Новия Завет. Ако новозаветните книги не бяха на религиозни теми, а на светски, автентичността им нямаше да се оспорва от никого. Но, както справедливо казва английският богослов д-р Пулвин: „Онези, които настояват, че Библията трябва да бъде критикувана като всяка друга книга, вършат тъкмо обратното: те я критикуват ка-

то никоя друга книга.“

2. Нека да подчертаем и обстоятелството, че достигналите до нас новозаветни преписи се различават съвсем малко помежду си. Запазените ръкописи от класическите автори предлагат множество разночетения, а разночетенията в новозаветните преписи са съвсем малко на брой (в това може да се убеди всеки, който използва критично издание с разночетения на Новия Завет). Малкият брой на разночетенията в новозаветните преписи се обяснява с вярата на преписвачите, че текстът е каноничен и не бива в никакъв случай да се променя. При това разночетенията на апостолските мъже (апостолските мъже са преки ученици и последователи на Христовите апостоли и работят от 90 до 167 г.). Например в Посланието на Варнава, в Дидихе и в Посланието на св. Климент, папа Римски, към коринтяните се откриват множество цитати от редица новозаветни книги. В посланията на св. свещеномъченик Игнатий Богоносен (приел мъченическа смърт в Рим през 115 г.) и в Посланието на св. свещеномъченик Поликарп (загинал мъченически в малоазийския град Смирна през 167 г.) също така има немалко цитати от Новия Завет. Новозаветните текстове обаче са познати не само на православните християни, но и на еретиците. Например в гностицистките текстове от първата половина на II в. са цитирани пасажите от повечето новозаветни книги, като при това цитираните части са тълкувани неправилно.

4. Древността на Новия Завет се доказва също и от преводите на тази книга на различни езици. Например през втората половина на II в. вече съществуват преводи на Новия Завет от гръцки на латински и на сирийски език.

Филологическите факти, които приведохме в предложената статия, неоспоримо доказват древния произход на Новия Завет и разбиват безосъдателно недоказаните (и недоказуемите!) атеистически твърдения за по-късното „съставяне“ на тази книга. А щом приемем за твърдо установено, че новозаветните текстове възникват през I в., очевидно е, че те са достоверни от гледна точка на науката.

Иво БРАТАНОВ

Неделя на всеопрощението

Последният ден преди Великия пост е широко известен като Неделя на всеопрощението. На този ден се четат Христовите думи: „Ако не простите на човешките съгрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви“ (Мат. 6:15). През тази вечер всеки човек в църква иска прощане от другите чрез „ригуала на прощаната“, за да може да влезе в поста, който е време за очистване, размисъл, усъвършенстване и примирение със събратята.

Съвестта, скрита дълбоко в нашето съзнание, е тази, която поражда ургения и силно желание за очистване, поправяне и възвръщане. Ургията са гласът на съвестта. Тя е първата стъпка по пътя към изчистването, към желанието да простиш и да ти бъде простено, към самата Неделя на всеопрощението. Защо? Защо жаждата за прощане се проявява в нас толкова силно в момента, в който се събуди нашата съвест? Отговорът е: защото съвестта ни разкрива същността на злото и джвата, а тя е раздвела, вина пред другите.

Достоевски е казал чрез стареца Зосима, че „всеки е виновен за всичко пред всички“. На пръв поглед тези думи изглеждат не само много преувеличени, но направо абсурдни. „С какво съм виновен пред другите?“ – пита постононо нашият накърнен разум и нашето „външно“ аз. Що се отнася до „морала“, разумът ни е склонен да се съгласи, че наистина по някакъв начин сме виновни пред някого, но после успокоително добавя, че това е част от живота. Нека позволим на разума да се съмнява, нека оставим моралът да разсъждава, но нека да се вслушаме и в съвестта: там някъде дълбоко, дълбоко в нас един тих глас казва толкова категорично и настоятелно „виновен си“. Каква е тази вина? Не, тя не е за конкретни обиди и скарвания, които са почти неизбежни, нито пък за обикновени разпрани и малки дразни. Не. Тази вина, толкова изненадваща и очевидна, произлиза от друго място – от моя собствен живот, изцяло пропит от егоизъм. Следователно вината е съсредоточена само върху мене, другите нямат нищо общо с нея, освен до толкова, доколкото са станали само едно средство. Любовта ни е отровена от вървта, осакатена от егоизма и сякаш дори в любовта искаме да притежаваме любовния само за себе си.

Самоединствено съвестта е тази, която ни разкрива в голяма яснота светата битка на всеки срещу всеки. Една битка, която обхваща целия живот отначало докрай. Знаеши и чувствайки това, ние започваме да усещаме вътре в себе си истинността на думите на Достоевски: „Всеки е виновен за всичко пред всички.“ Тогава започваме да разбираме и думите на св. Серафим Саровски, който казва: „Спаси себе си и хиляди около теб ще се спасят.“ Спаси себе си: това означава да спасим себе си най-напред от първоначалното робство на разделениято, от този вътрешен развод с живота и хората, от това съзнателно и несъзнателно състояние на борба, в което живеем.

Да простиш и да ти бъде простено! Това е начинът, по който се завръщаме от отчуждението към сближението, от враждебността към любовта. Но да простиш не означава само да не забелязваш недостатъците или дори по-лошо – с едно махане на ръка да отпигнеш другите като безнадеждни и незаслужаващи внимание. Прощаната не е безразличие, презрение или цинизъм. Само онзи човек, който е осъзнал с цялата си душа истинския ужас от липсата на любов в света, който е почувствал безкрайната мъка от самотата, на която сам се е обрекъл поради егоизма си, само той е

способен да прощава и да бъде простен.

Всичко това е изразено в църковната молитва на Неделята на всеопрощението: „Не обръщай лицето Си от Твоя син, защото съм наранен.“ Ето я тази светла тъга, която единствена ни дава възможност да разберем корена, същността и силата на злото: охладнели сърца, повяхнала любов, триумф на себеутвърждаването, чийто резултат е изолация и самота. Молим се за прощане, жалуваме да ни бъде простено... Както малкото дете, което е обидило майка си, копнее за изгубения рай на нейната любов, така и всеки един от нас знае, че унищожаването на злото започва с обръщането на душата, със смекчаването на сърцето, с жаждата за помирение. Независимо колко далече ни изглежда всичко това от студения и жесток живот, в който силата на „коллективното“ по-скоро влошава, отколкото смекчава човешката самота, независимо и колко чудно ни се струва това в наше време, истината е, че само в силата на съвестта, в жаждата за прощане и в обръщането на душата можем да открием началото на нашето духовно възвръщане.

Из „Църковната година“
Ал. ШМЕАН
Превод Весела МИТЕВА

ВНИМАНИЕ!

Сектантска пропаганда в детските градини

Вече писахме за сектантската пропаганда, която свободно прониква в училищата с печата на Министерството на образованието и науката. „Моята първа Библия в картинки“ се предлага като учебно помагало по религия от МОН и безплатно се раздава в детските градини. В нея е преразказана на достъпен за децата език Библията. Книжката наистина запознава децата с библиейски персонажи и събития. Но прави впечателително имсунуването на Господ Исус Христос само като Исус. Това дава възможност за проникване на погрешното схващане за Исус като пореден Божи пратеник или пророк, подобно на Буда или Мохамед за иноверите. Името Христос, което значи Месия, е част от православната вероизповед. Православните християни вярват, че Христос е именно обещаният Месия, за Когото ветхозаветните пророци говорят. Спасителят, Който трябва да понесе нашите грехове и немощи и да ни примيري с Бога. Отхвърлянето на божествената природа и воля на нашия Спасител е добре познатото еретическо учение на Арий. Учениците на Спасителя се наричат приятели, а за апостоли никъде не се споменава. Основно се наблюдава на мисонерската им дейност. Подобни пропуски изглеждат незначителни, но всъщност те са една добра основа за възприемане на основни истини на християнството частично, непълно и затова погрешно. Всъщност зад тези „стилови неточности“ се крие сектантското схващане, което отхвърля богоустановеността на йерархията и благодарната приемственост при Православната църква. Църковната йерархия води началото си от апостолите, които предават благодатта, обично излята върху тях на Петдесетница, на своите приемници. Основни повятия като Света Троица, църква, тайнства, благодат, апостолство не са намерили място, но не защото са сложни за детското съзнание, а именно защото са здравата основа на православното християно учение и живот, срещу които е насочена сектантската пропагандна дейност.

В този дух са и илюстрациите – шветни картинки, които възпрепятстват изграждането у децата на усет за свещеното и църковното.



Така изглежда детската Библия

М. ЦВЕТКОВА

КЪМ РОДИТЕЛИТЕ

Иконите и децата

Иконите са добър начин за децата да опознаят и обикнат Христос и светните. Дори от съвсем ранна възраст детето може да има икони на Спасителя, на Божията Майка, на светните в стаята и до креватчето си. Иконите провокират детските въпроси и сами им отговарят. На всички нас иконите трябва да говорят директно, образно (възрастните са склонни да вербализират и рационализират дори визуалния си опит). Децата често постигат дълбоко-духовни тайни чрез иконите – например като

сравняват иконата на Разпяването с тази на Възкресението. Те винаги могат да обяснят адекватно тайната, но думите и изражението на лицата им показват, че тя е проникнала в сърцата и умовите им.

Иконата е много полезна като център в часа по вероучение, но към нея винаги трябва да се отнасяме с респект – дори когато е подчертан педагогическият аспект, тя остава обект на благоговение.

Монахиня МАГДАЛИНА
„Децата в Православната църква днес“

Възвание

С благословението на Негово Високопреосвещенство Врачанския митрополит Калник на 13. IX. 1998 г. в с. Згориград бе извършен водосвет и положен основният камък на православен храм „Света Троица“.

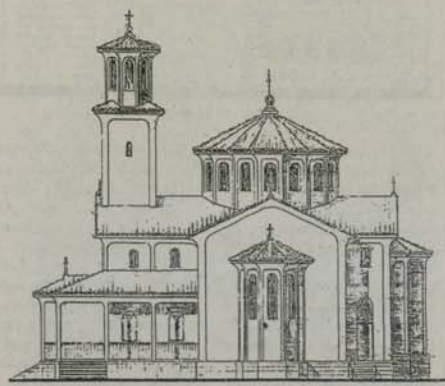
Изграждането на храма стана основно с дарения. Главен спонсор на строежа е фондацията на д-р Ангелина Николчева. Средства са дарили и Дирекцията по вероизповеданията, строителни фирми, проектанти и др.

Досега са изградени основите и първата плоча на храма. Предстои издигането на основния корпус до покривната конструкция.

Църковното настоятелство на храма се обръща с молба за финансова подкрепа за довършване на строежа.

Даренията могат да бъдат внасяни на банковата сметка на храм „Света Троица“, с. Згориград:
660 76644 – 101 280 321 1 в левове
660 76644 – 111 280 321 5 в щатски долари
ТБ „Биохим“ АД – клон „Пирин“ – София, бул. „Ал. Стамболийски“ 141.

Имената на всички дарители ще бъдат вписани в специална книга, която ще се съхранява в новоизградения храм.



Храм „Света Троица“, с. Згориград, арх. Мария Хаджигеоргиева, южна фасада

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ • СВ. СИНОД • СИНОДАЛНО ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА



1. **Философът и цветята**
Траянополски епископ Иларион
Цена: 2,50 лв.



2. **Поезия за цветята**
Траянополски епископ Иларион
Цена: 2,50 лв.



3. **На трапезата през пости**
Цена: 1,30 лв.

в „Църковен вестник“, бр. 5, 1-15, март 2000 г.

ТАЛОН ЗА ЗАЯВКА

Посочете номера и броя на избраните книги:

Име Презиме

Фамилия

гр./с. п. код ... обл.

ж.к./ул. № бл. вх. ап.

тел.: (Моля, попълвайте четливо с печатни букви)

Освен цената на избраните книги читателите заплащат и пощенските разходи: за 1-2 книги - 0,70 лв.; 3-4 - 0,90 лв.; 5 до 8 - 1,10 лв.; 9 до 15 - 1,60 лв.; 16 до 20 - 2,20 лв.; 21 до 24 - 3,00 лв.; 25 до 32 - 3,60 лв.

Начин на плащане чрез пощенски запис
Моля, изпийвайте четливо пълния адрес на Синадално издателство:
София 1090, ул. „Оборище“ № 4
Изпращайте на адреса на издателството попълнения талон за заявка с приложена квитанция от пощенския запис.
Редакцията не носи отговорност за пари, изпратени в плик.

Султанският ферман за учредяването на Българската екзархия

130 години от издаването му

В паметната 865 г. българският владетел княз Борис I покръстил своя народ, като пет години по-късно успял да се сдобие с независима църковна йерархия. Така от 4 март 870 г. започнал сложният и дългогодишен исторически път на поместната Българска църква – рсма поред в тогавашната органическа православна общност. Сият му, цар Симеон Велики, след битката при река Ахелой (20 август 917 г.) се провъзгласил за „дар на българи и ромени“, като въздигнал Българската църква в патриаршеско достойнство.

След падането на България под византийско владичество (1018 г.) патриаршеската институция била трансформирана в Охридска българска архиепископия с център гр. Охрид. След успешното въстание на Асеневци столицата станала Търново, като цар Иван Асен II през 1235 г. възобновил Българската патриаршия. В края на XIV в. българите загубили своята държавна независимост и били присъединени към Османската империя. Малко по-късно – в периода 1416-1438 г. – дошъл и зalezът на Търновската патриаршия, чийто диоцез преминал под юрисдикцията на Вселенската Цариградска патриаршия. Югозападните български земи останали до 1766 г. в диоцеза на Охридската архиепископия, след което и те били погълнати от Патриаршията.

Така в продължение на няколко века българите в Османската империя били считани за част от гръцкия православен народ (рум милет), като за техен духовен водач (милет баши) турска власт признавала единственото Цариградска патриарх, чийто функции непрекъснато се разширявали и в гражданско-правната сфера. В края на XVIII и нач. на XIX в. патриаршеската администрация и църковната йерархия били обхванати от „мегали-идея“ – та за възстановяването на Византийската империя за сметка на културно-историческото наследство на южните славяни (най-вече българите) и се нагърбили с елинизиранието на чуждо-езиците православна паство.

Впреки двойното робство поробените българи през 20-те години на XIX в. започнали църковно-народна борба, в която взели участие всички социални слоеве на българското възрожденско общество. До 1870 г. църковно-народната борба преминала през два ярки стапа – изхвърляне на гръцкия език от богослужението и заменянето му с църковнославянски и изгонването на алчните и коварни гръцки патриаршески митрополити. Впреки че тази борба била „мирна“ етап на българската национална революция, има стотици примери на физическата саморазправа с „фанаритите“, на разбиване на врати и глави, на разрушаване на владишки конаци и на скубане на беловласи бради и мусташи...

След близо пет десетилетия от първите въстания във Враца и Скопие, през 1870 г. българското църковно-народно движение достигнало своя щастлив завършек. Точно в навечерието на 1000-годишнината от основаването на Българската православна църква султан Абдул Азис (под силното давление на руския посланик в Цариград, граф Н. П. Игнатиев, че българите подготвят големи демонстрации) подписал на 27 февруари, петък, 1870 г. ферман за учредяването на самостоятелна Българска църковна йерархия под формата на Българска екзархия, полузависима от Цариградската патриаршия.

На следващия ден – 28 февруари, събота и Тодоровден, Великият везир Али паша извикал на Високата порта членовете на смесената българо-гръцка комисиия и им връчил по един екземпляр от султанския ферман. Българските представители Гаврил Кръстевич и хаджи Иванчо Хаджипанчов веднага се запътели за дариградското предградие Ортакьой, където живеели няколкото български владци. По пътя Г. Кръстевич буквално за секунди се отбил в редакцията на в. „Македония“, издаван от големия възрожденец Петко Р. Славейков, за да му съобща радостната вест. Изкачвайки се по стълбите към стаия на главния редактор, той викал с все сила: „Славейков! Славейков! Ето ферман!“ Когато П. Р. Славейков се появил и видял разтворения ферман, Кръстевич веднага го навил на руло и се върнал обратно по стълбите, за да продължи за дома на владците.

Мълвата за издаването на фермана тутакси обиколила българското население в турската столица. В редакцията на в. „Македония“ заприждали много хора, за да се уверят в истинността на слуховете. След като продукувал на словослагателите съобщение за издаването на

фермана, П. Р. Славейков отишъл с приятелите в една близка гостилница, да се веселят и радват за великата сполука на българския народ“. Късно през нощта той се завърнал в квартариата си и легнал да спи. Обява след около час се събудил и седейки в леглото, написал стихотворението „Честит ден“. След това посред нощ отишъл в печатницата и с помощта на един словослагател, който нощувал там, набрал стихотворението и го отпечатали на отделен лист като притурка на вестника.

**„Ден тържествен!
Празник осенароден!
Тържествувай българският народ!
Ти черковно вече си свободен,
Свободен си, на царският живот.“**

На другия ден, 1 март 1870 г., Православната неделя, Българската Дървена църква „Св. Стефан“ и двоят и на брега на залива Златния рог (на около 300 м от Патриаршията) били препълнени от радостни

българския народ от високослононото правителство.“

В този славобним момент председателят на българския архиерейски събор епископ Иларион Ловчански извадил от кожен калъф фермана и го разтворил да го видят всички. Радостта на цариградските българи била неопишема. Викове „Да живее султанът! Да живее неговите министри! Да живее Иларион Макариополски!“ и продължителни ръкопляскания дълго се разнасяли недалеч от Вселенската патриаршия. Веднага към всички поголеми български църковни общини полетели възторжени телеграми: „Честита ви българска народна йерархия! Черковният въпрос се реши и реши се на наша полза!“ Навред настъпила всеобща радост и възбуда, организирани били спонтанни посеместни тържества, лъкували, пирували и съчинявали благодарствени адреси до султана и Високата порта.

Веднага след издаването на фермана той бил преведен на български език

тав“, съобразен с „утвърдените канони и верските обреди на Православната църква“. Цариградският патриарх нямало да се меси в избора на екзархийските архиереи, нито в избора на екзарх, чието потвърждение обаче принадлежало на патриарха, а от своя страна екзархът бил „длъжен съгласно с църковните правила да поменува името“ му. Високата порта трябвало да одобрява кандидатите за екзарх, а бератите на епархийските архиереи щели да се издават по представяне от екзарха. По въпросите на православната вяра „Синодът на Екзархията ще се отнася до Вселенския патриарх и до събора на митрополитите“, а също така и „ще иска от Цариградската патриаршия свето миро“. Екзархийският синод нямал право да се събира извън „своята духовна област“ и екзархийските владци не можели да служат извън нея без разрешението на съответния местен архиерей. Както източните патриарси имали свои метоси в Цариград, така и българската екзархия щела да използва българския мит и църква в във Фенер при идването си в турската столица, като „в извършването на църковните обреди ще се съобразява с църковните правила“. Член 10 на фермана определял духовната юрисдикция на Българската екзархия, която обхващала 15 епархии (посочени поимено), един санджак (Сливенски) и една каза (Созополска). За останалите области със смесено население се предвиждало да се проведе допитване (истиям) и ако две трети от населението пожелали, можело да се присъединят към Екзархията. На практика този чл. 10 отменял от Цариградската гръцка патриаршия богати български църковни области, лишавал я от значителни финансови приходи, поставял барьера за гръцкото влияние и давал постоянна възможност за разширяване на екзархийския диоцез. Затова Патриаршията започнала енергични протести и не признавала издатията вече ферман, а когато тези протести останали без резултат, замислена била нещастната игра за обявяването на Българската църква за скиматична (16 септември 1872 г.).

Изобищо създаването на Българската екзархия било едно от най-крупните събития в новата българска история, първата голяма победа на народния гений. В диоцеза (окръга) на Екзархията били включени почти всички български земи от Мизия, Тракия и Македония (последните чак след провеждане на всенародно допитване). Така след близо петвековното робство българите били извадени от забравата и унижението и станали равноправни с всички други народи в Османската империя. Оковите на духовното иго били най-сетне строщени и народната енергия вече можело да се насочи към политическото освобождение. Българската екзархия станала фактически първата международно призната национално-политическа институция, която способствала във висша степен за запазване и развитие на българската нация.

След Освобождението по настояване на македонските българи седалището на Българската екзархия останало в Цариград. Оттук с фермана в ръка екзарх Йосиф I (1840 – 1915) чак до края на 1913 г. упорито се борил за поробеното българско население в Македония и Одринска Тракия. Известна с епичната му борба за берати за македонските епархии, която се увенчала с успех (поне за северномакедонските епархии). Така до Балканската война (1912-1913 г.) под егидата на Екзархията били прибирани почти всички българи (освен 180 000 българо-патриаршисти).

След преместването на седалището на Екзархията в Българската столица, оригиналът на фермана бил пренесен заедно с другата екзархийска архива в София и съхранен в огнеупорната каса на Св. Синод. За нещастие през Втората световна война на 30 март 1944 г. Синодалната палата била ударена от фугасна бомба и възникнал голям пожар. В бушуващата огнена стихия изгоряла богатата и ценна библиотека на Св. Синод, която наброявала над 20 000 книги. Не била пощадена и металната каса, където изгорял историческият султански ферман от 27 февруари 1870 г. И днес не трябва да се забравя, че именно този ферман сложи началото на повратната екзархийска епоха (продължила до 1953 г., когато беше възстановен патриаршеското достойнство на Българската православна църква), пълна с плеяда бележити личности и епохални постижения, които винаги ще подхранват националната ни гордост и ще стимулират църковно-патриотичната ни дейност.

Ст. н. с. д-р Христо ТЕМЕЛСКИ



Факсимиле на фермана

и възбудени богомолци. След божествената Литургия и благодарствения молебен епископ Иларион Макариополски произнесъл възхитено слово. Между другото той казал: „... Трети април (1860 г. – Българският Великден) бе славен и знаменит ден, в който въпросът се роди и народното желание за народна йерархия изрази. Днес, Първи март 1870 г., е още по-славен и знаменит, защото се изпълни народното желание. Тогава бе раждането на въпроса, днес е изпълнението на въпроса. Тогава бе едно просто желание за въпроса, днес въпросът се облича с царски закон. Тогава бяха надежди, а днес е съществуването на надеждите. Жътва, чада, на сеча е посладка от сентбата, защото, който се с надежда, се с жътва. Който жъне, събира плод. Тъй и ний, чада, съежме на 1860 година, 3 април, жънем плода сега на Първи март 1870 година. Ето ви, чада, ферман, поддден вчера на

и публикуван в различни български възрожденски вестници: „Турция“, „Право“, „Свобода“, „Дунав“, „Отечество“ и др. Някои издатели отпечатали фермана и на отделни листове, като най-представително и най-достоенно било издатото на в. „Македония“. То представлява почти квадратен лист (48 x 45 см) от гланциран картон, при който фонът е зелен, а буквите са от златен бронз. Текстът е в две колони: лявата на български, а дясната на старотурски.

Ферманът бил изключително важен документ за поробените българи, защото чрез него се възстановявала изгубената в началото на XV в. българска църковна независимост. Чрез него се създавало „отделно духовно ведомство под официалното име Българска екзархия“ (начело с екзарх), което било почти независимо от Цариградската патриаршия. Вътрешното устройство се определяло от „особен ус-

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2000 г.

„Църковен вестник“	сп. „Духовна култура“
1 година – 14,400 / 14,40 лв.	1 година – 6000 / 6,00 лв.
6 месеца – 7,200 / 7,20 лв.	6 месеца – 3000 / 3,00 лв.
3 месеца – 3600 / 3,60 лв.	
Цена на 1 брой – 400 / 0,40 лв.	Цена на 1 брой – 700 / 0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1090
ул. „Оборище“ №4
тел. 987-56-11; факс 989-76-00

Главен редактор
АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ

Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БИЦ
ТБ Бюхим, клон Европа – София, вл. „Св. Неделя“ № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018

Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в която да се изпише точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомниме, че „Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.